

Jan Gutt - Mostowy

*Ewie Frackiewicz - Musiał -
Pani na Lichajówkach -
Autor*

„E J , Z Y C I E   Z Y C I E ...”

„W CICHOWIAŃSKIM KOŚCIELE ...”

Wrocław - wrzesień - 1994 rok

Recenzja tomiku Ewy Frąckiewicz - EJ, ZYCIE ZYCIE...
Oficyna Podhalańska, Kraków 1993 Wiersze i proza.

" E J, Z Y C I E Z Y C I E ..."

Nieduzo ksionzecka, niebieściuchno po wirchu, z kancias-temi, jakieby ciupagom wyrombanemi literami na tle stylizowanyk smreków. Litery układajom sie w tytułowy napis, po ftorym widno, ze nie o pańskie ŻYCIE tu idzie a o nase ZYCIE, góralskie.

Autorki ksionzecki - Ewy Frączkiewicz-Musiał nie znam, tożto mnie zaraz zaciekawiło: kim ona jest? Górolka, cy nie Górolka? Pewnie Górolka, kie wirse po góralsku pise a do tego odwozyła sie ik dać do druku. Obracom piyrse kartki i jest odpowiydź, ftorem tu podom troche " po swojemu "./Pani mi wybocy./:

... pyntała sie Dusa góralsko po niebie, pyntała... nicyja. Znała syćkie konty, z janiołami w chórze śpiywała, casem jom na kolanak huštali / końdeczek, bo robota niebiesko góniyła strasnie /. Popłakiwała Dusa po kontak, tak dokucliwo była ta "nicyjość". Łazyła markotno, zagapiono, jaze wpadła pod nogi Świyntemu Pieterpawłowi, ftory mało nie durknon jak długi. Ułapiyż jom ozpajdzony lekućko, ale zaraz połagodnioż, bo przecie ludzki śniego Świynty.

- Cyjaś ty?

- Nicyja.

- Co tu robis?

- Płacem.

- A czemu?

- Nifto mnie nie fce.

- Wołać mi tu Janioła i Diabła - ozkozoł Świynty.

Mocie tu Duse nieduzom, przypasujciez jom jakiyjsi małyj osobie. Nic tu po niyj! Do świata sie rwie, niek służy ludziom, kie jyj w niebie otupno.

I tak sie stało. Polecieli na zym i uwidzieli malućkom Paniom unynconom dość, co cekała na duse swojego dziecka.

- Tu jom ostawimy - zgodziyli sie Janioł i Diaboł, ale trza jom wywianować.

Diaboł wetknon w Duse maske uciesnom, Janioł piórecko bielse od śniega. I tak sie porobiły, ze Wanda z Rojec-kich Frączkiewiczowa urodziłyła ceperecke z góralskom Dusom.

Musiało tak być naprowde, bo skond by przysło pote to zalubynie sie dziywcyńcia jesce a pote juz studyntki w podholańskijj krainie i w ludziak z gór, ftorymi biyda doś ocy napaś?

" Paście sie ocy moje tymi górami, paście sie!

.....

Zawęzi sie Ojczyzna do gór, nieba i skoli
do smreków, do owiec i malin
do Jaśków, Hanuś i Franusiów
do mojej wsi, do tej polany
do dymu ze śmiysnego komina
do tego dobrego pociorka...

- paście sie ocy moje!"

Góry pokozala jyj Mama - przelynkło sie ik dziecko - były takie wielgie i fórt " dymiyły ". Były w tym piyrse kroki ku poznaniu a pote ku ciongłemu na nowo poznawaniu tatrzańskijj ziyimi:

" Tatrzańsko Ziymecko, Ziymecko

nasa...moja...krokusem ozwinięto...śnieżkiem zasuto...
Ziymecko góroli... tyk ftorzy legli... i tyk co
powstali ... Ziymecko Polsko - Tyześ naski LOS."

Biya nieroz samemu to syćko w sobie pomiysćić co sie cuje. Jak sie mo scyńście, to sie cłekowi zaplonce na zyciowyj drózcze drugi cłek z bratniom Dusom. Pani Ewa takiego nasła: na imie miał Włodzimierz, ale wołali i wołajom na niego Maciek a pise sie Musiał. Juz pote razem, bez 10 roków jako corocni letnicy a pote jako swoi wrostali w tyn fórt na nowo poznajany świat. Tym światem, do ftorego " zawynziyla sie ik Ojczyzna", stało sie Małe Ciche a podrobno miyjsce na pocontku wsi nazwane Lichajówki. Tam pani Ewa pielyngnowala swoje marzynio:

"Bedem ci jo miała
swojom gazdówecke
widziałak jom we śnie
pocekom kapecke.

Kapecke pocekom
zaś kie jom uwidzem
a jak piyknie stanie
łyzy sie nie powstydzem.

Trza było jednak na tom " gazdówecke " rokami robić. Ta " uciesno maska ", ftorom diaboł małom góralskom Dusycke wywia-nowoł, obrodziyla dyplomem u Aleksandra Zelwerowicza i śtyrdziys-toma rokami aktorskiego zawodu. W tym casie 14 teatrów, blisko 100 ról " wielkich, średnich i malutkich zabaweczek ", również w kinie i w telewizji. I tynsknota... tynsknota za cymisi, co dopowiedzone do końca nie ostało. Jaze nareście w 1972 roku:

" Sałasku Maćkowy
Maćków ty sałasku
siodeś w Lichajówkach
bliziućko przy lasku

Coby od potocka
nie było pęknięcia
sparłeś sie sałasku
nozeckom jagnięcia.

.....
Sucho Woda śpiwo
z serdecnyj radości
dziyń sie nowy zacon
powitomy gości.
.....

Bo tyz i gości w tym dómku-sałasie nigdy nie brakuje.
Nie duzy ón, tyn sałasik - trzy pomiyscynio niewielkie, ale jest
ka siedzieć, jeść uwarzyć, gości przyjońć. Zaś na górce, pod sa-
mym dachem, królestwo " piórecka bielsego od śniegu ", ftorym
małom góralskom Dusycke wywianowoł Janioł. Tam na górce, pośród
seliniejakik góralskik drobiozgów, pani Ewa pise nim różności.
Mo o cym pisać, bo ludzi poznała bez zycie kiyrdel a zdarzyn
kielo przy tym było?. Raty, przeraty! Pise tyz, bez wielgiego
zadufanio w sobie - wiyirse. Góralskie tyz. Lo sobie i ludziom.

" Daję wam ludziska ...

.....
Wierszyczki wy moje
prymitywki szczęśliwe
jako Jezusicki
śmiesznie frasobliwe.

Jezusicki Świątecki
ot, tak wydłubane
z jednej małej deszczółki
na ten świat wydane.

Piyrsy wiyrs w góralskiyj gwarze był dedykowany Ojcu Świyntemu
Janowi Pawłowi II a nazywoł sie " Rusinowo Rusinko " :

" Hej, ty Rusinowo
miła polanicko!
Kie poźrze na tobie
ciesy sie dusycka.

Owiecki sie pasom
zbyrcoki wse dzwoniom
usła mi dusycka
ku lasom, ku groniom."
.....

Trzydzięści przeszło roków na Małym Cichym pośród ródów Gołów, Pawlikowskik, Stołowskik, Galiców, dajom prawo obojgu " Maćkom " pedzieć, ze cujom sie " ich ". Bo i tak jest naprowde, na codziyh a i w niedziele:

" W cichowiańskim kościele kóniec juz Ofiary,
Jegomość Benedykt jak przygarbiony świętek
płone rącki unosi ku górze...

Idźcie, Ofiara spełniona...

i odpływajom.

A Chrystus? - Ostaje som

i jak kónał

tak kona.

Zrodziły sie bez tele roki serdecne, osobite przyjoźnie z ludźmi z Cichego. Trwały ślak jednyj śnik stoi w sałasiku pod ścianom - dar Ludwiny Pawlikowskijj. I wiyr, ftozego ostatnie wersy som jest takie:

" .....
Ni ma cie Ludwinko
ni ma cie kochano
ostała po Tobie
skrzyńia malowano."

Nie łatwo jest " przebić sie " z wiyrkami choćby i do Podhalańskiej Oficyny w Krakowie, ale to piyrse dziecko dólskijj autorki z góralskom dusyckom nalazło dwók niepłonyk krzestnyk - Franka Bachlyde-Ksindyulorza i Tadeusza Staicha. Oni nomówyli paniom Ewe nopiyrwyj na posiady, pote na wiecorki autorskie i nareście na to, coby tote " wydłubane z jednyj desecki prymitywki scyńśliwe " pokozala światu.

Roki lecom, Sucho Woda ciyrzpliwie omijo skały, pilno jyj na spotkanie z Poroncem. Ludziom tyz pilno, kajsi lecom, za cymśi góniom, nima casu na pomysłunek nad'tym co mijo. Downo, abo casu było wiyncyl, abo roboty po świecie mniyj, abo tyz pewnie ludziom nie trza było telo syćkiego kielo nom dzisiok. Ftoz wi? Przy naftowym kaganku godziny sie wlekły pomału, dziś przy telewizorak, abo na dyskotekak cas leci wartko. Bo sie i tyn cas odmiyniyl. A ludzie? Ze dyć ponó cłek nie kołowrót, cobyś śnim obracoł na syćkie strony, jako ci pasuje, ale ...

Dobrze, kieby cłek choć na kwile stanon i moze słowami wiyrse

Ewy Frackiewicz - Musiałowej westchnon:

" Ej, zycie zycie
aleś zaónacone.
Jak cłek jest scynśliwy
lecisz dołu jak gwiozda ...

.....

Kaz ci tak pilno?

Nie gón nos!

Ej, pocekoj!

Zycie...

Worce, naprowde worce pochodzić po ksiyngarniak za małom
niebieściuchnom ksionzeckom, z kanciastemi - jakieby ciupagom
wyrombanemi - literami tytułu.-

JG-M

„MAĆKÓW TY SAŁASKU ...”

